

Vasıf Cevheriyye: İngiliz Manda Döneminden Geriye Kalanlar

Elif DIĞIROĞLU

<https://orcid.org/0000-0001-6340-3067>

digiroluelif@gmail.com

Doktora Öğrencisi, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Tarih

Öz

I. Dünya Savaşı'nı kaybeden Osmanlı devletinin Ortadoğu toprakları, bölgede uzun süredir emperyal emelleri bulunan İngiltere ve Fransa arasında Sykes-Picot anlaşması ile paylaştırılmıştır. İngiltere bu anlaşma kapsamında Irak, Ürdün ve Filistin üzerinde manda yönetimi kurmuştur. 1800'lerin sonu itibarıyla Siyonizm tehlikesinin farkında olan Filistinli Araplar, İngiltere'nin manda dönemini genel anlamda ılımlı bir şekilde karşılamış ancak Balfour Deklarasyonu'nu, Yahudi göçü ve vatan inşası fikrini şiddetle reddetmiştir. Bu çalışma kapsamında İngiltere'nin yaklaşık otuz yıllık Filistin manda yönetimi süresince nasıl bir rol oynadığı Kudüslü Hristiyan müzisyen Vasıf Cevheriyye'nin anıları başta olmak üzere dönemin Müslüman, Hristiyan ve Yahudi isimleri üzerinden ele alınacaktır. Araplara bağımsız bir vatan, Yahudilere ise bir Yahudi yurdu vaat eden İngiltere, otuz yıllık idaresi boyunca çalkantılı bir siyaset sürdürmüş, en nihayetinde bugün modern Filistin ve İsrail meselesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Vasıf Cevheriyye gibi dönemin pek çok Arap entelektüeli ve siyasetçisi milliyetçilik duygusuyla İngiltere manda dönemini umutla ve büyük bir coşku ile karşılamıştır. Ancak Cevheriyye dahil pek çok isimden anlaşıldığı üzere oluşan umut hissi zamanla ihanet ve öfke hissiyle yer değiştirmiştir. Öyle ki bu hisler yalnız Filistinli Araplarda değil; her yıl daha da belirsizliğe doğru ilerleyen İngiliz asker ve idarecilerde, vaat edilen Yahudi yurdunu kaybetme korkusuna giren Siyonist Yahudilerde de görülmüştür. Bu çalışma, bu duygular ekseninde İngiliz manda dönemini incelemekte ve anılardan, biyografilerden ve dönem yazışmalarından faydalanarak farklı bir dönem okuması sunmaktadır. Sonuç olarak İngiliz manda dönemi etkisini sosyal hayatın içerisinde ve duygular ekseninde okumaya çalışan bu çalışma, siyasal tarihten ziyade farklı dinamikleri öne çıkarmaya çalışmakta ve yaşanan hayal kırıklığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmada öne çıkarılan ve Osmanlı son dönemine, manda idaresine ve Nekbe'ye tanıklık eden Kudüslü Vasıf Cevheriyye'nin anıları, sosyal ve entelektüel bir tarih okumasını mümkün kılmaktadır. Nitekim manda dönemi hakkında çoğu çalışmanın siyasi politik zeminde değerlendirildiği göz önünde bulundurulduğunda Vasıf Cevheriyye'nin anıları büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, Cevheriyye, İşgal, Manda, Tanıklık.

What Remains of the British Mandate Period: Wasif Jawhariyyeh

Elif DIĞIROĞLU

<https://orcid.org/0000-0001-6340-3067>

digiroluelif@gmail.com

Ph.D. student, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, History

Abstract

The Middle Eastern territories of the Ottoman Empire, which lost World War I, were divided between Britain and France through the Sykes-Picot Agreement, as both powers had long harbored imperial ambitions in the region. Under this agreement, Britain established a mandate administration over Iraq, Jordan, and Palestine. By the late 19th century, Palestinian Arabs, already aware of the dangers of Zionism, initially approached the British Mandate period middle of the road but strongly rejected the Balfour Declaration, as well as the ideas of Jewish immigration and the establishment of a Jewish homeland. This study examines the role Britain played during its nearly thirty-year administration of the Palestine Mandate, drawing primarily on the memoirs of the Christian musician from Jerusalem, Wasif Jawhariyyeh, and incorporating the perspectives of contemporary Muslim, Christian, and Jewish figures. Promising an independent homeland to Arabs and a Jewish national home to Jews, Britain pursued a turbulent policy throughout its three-decade rule, ultimately laying the groundwork for the modern Palestine-Israel conflict. Many Arab intellectuals and politicians of the period, including Wasif Jawhariyyeh, greeted the British Mandate with hope and great enthusiasm fueled by nationalist sentiments. However, as reflected in the accounts of Jawhariyyeh and many others, this initial sense of hope gradually gave way to feelings of betrayal and anger. These emotions were not confined to Palestinian Arabs but also extended to British soldiers and administrators, whose position grew increasingly uncertain, and Zionist Jews, who feared losing the promised Jewish homeland. This study explores the British Mandate period through the lens of these sentiments, offering an alternative perspective by utilizing memoirs, biographies, and historical correspondences. In conclusion, this research seeks to analyze the impact of the British Mandate on social life and emotions, focusing less on political history and more on highlighting different dynamics, ultimately revealing the profound disillusionment experienced. The study emphasizes the significance of Wasif Jawhariyyeh, a Jerusalemite who witnessed the late Ottoman period, the mandate administration, and the Nakba, in enabling a social and intellectual historical analysis. Moreover, given that most studies on the Mandate period primarily assess its political dimensions, Jawhariyyeh's memoirs fill a significant gap in the literature.

Keywords: Jerusalem, Jawhariyyeh, Occupation, Mandate, Testimony.